

De inzet van prentenboeken binnen spelcontexten

Kleine wasjes, grote wasjes

‘Wilt u veel of weinig waspoeder bij de was?’, vraagt een kleuter aan haar klant, een klasgenootje. Het prentenboek *Kleine Ezel en het Boebeest* heeft de kinderen aan het denken en spelen gezet rond het wassen van vieze sokken. In dit artikel lees je hoe je kinderen handvatten geeft en ondersteunt bij het opbouwen van spelverhalen rond een prentenboek.

Hermien de Waard is trainer VVE Startblokken bij De Activiteit, Landelijk Centrum voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs

Bij spelverhalen gaat het om verhaallijnen met een ‘kop en staart’ die door kinderen zijn opgebouwd. Binnen deze verhalen is een duidelijke plaats voor rollen uit de echte wereld die de kinderen kunnen naspelen en waaraan verschillende ontwikkelingsgebieden als taal, spel, rekenen verbonden worden (Pompert, 2013).

Op de BOE (Basisschool Oostelijke Eilanden) in Amsterdam lukt het de leerkrachten in de kleutergroepen vanuit een prentenboek spelverhalen op te bouwen in een culturele praktijk. Hoe ze dat doen lees je in deze bijdrage.

Kansen voor een themaontwerp

Op de BOE staat het prentenboek *Kleine Ezel en het Boebeest* van Rindert Kromhout centraal. In dit prentenboek over Kleine Ezel zijn alle dieren bang voor een reusachtige vogel met lange poten: Maraboe. Deze brengt iedere nacht zijn sokken naar Mama Ezel om ze te laten wassen. Op een nacht waaien de sokken van Maraboe weg en is iedereen in rep en roer. Hoe zorgen ze dat Maraboe zijn sokken weer schoon terug krijgt? De leerkrachten willen het verhaal van *Kleine Ezel en het Boebeest* verbinden aan een nieuw thema. In de buurt van de BOE staat een heuse wasserette. Deze schept kansen om ‘wasverhalen’ nader te onderzoeken. Welke mensen komen en werken in de wasserette? Wat doen ze? Wat gebruiken ze? Wat zeggen ze? Een nieuw thema is geboren ‘Wij doen de was’.

Bij het ontwerpen van het thema ‘Wij doen de was’ denken de leerkrachten na over spelactiviteiten waarin voor kinderen in verschillende fasen van spelontwikkeling genoeg te spelen valt. Hierbij gebruiken ze de ontwikkelingsperspectieven van spel uit Handelingsgericht Observeren Registreren en Evalueren van Basisontwikkeling (HOREB).

De leerkrachten willen het verhaal van *Kleine Ezel en het Boebeest* verbinden aan een nieuw thema. In de buurt van de BOE staat een heuse wasserette. Deze schept kansen om ‘wasverhalen’ nader te onderzoeken. Welke mensen komen en werken in de wasserette? Wat doen ze? Wat gebruiken ze? Wat zeggen ze? Een nieuw thema is geboren ‘Wij doen de was’.

Het ontwerp komt er als volgt uit te zien:

a. Bewegingsspel en manipulerend spel

- Spel met water
- Wasmiddelflessen, -bollen en -scepjes legen en vullen met water
- Schuim maken
- Spel met zand
- Wasmiddelflessen, -bollen en -scepjes legen en vullen met water
- Spel met de was
- De wasmand vullen en legen met kledingstukken
- Spel met de speelgoedwasmachine
- Vullen en legen
- Aan de knoppen draaien
- Spel met de (sla)centrifuge draaien

b. Symbolisch spel en eenvoudig rollenspel

- Spel met water en de was
- Schuim maken
- Sokken nat maken en uitwringen
- Sokken in de speelgoedwasmachine doen, eruit halen en ophangen
- Spel met de (sla)centrifuge en wasrek
- Sokken droog draaien en ophangen

c. Gezamenlijk thematisch rollenspel

- Spel in de wasserette van Mama Ezel
- Het spel van de klant en de wasserettemedewerker samen spelen
- Was brengen en innemen. Voor een schone was zorgen en ophalen (bonnen schrijven, afrekenen ...)

d. Bewuste leeractiviteit

- Spel in de wasserette van Mama Ezel
- Het spel van de klant en de wasserettemedewerker samen spelen
- Was brengen en innemen
- Voor een schone was zorgen en ophalen
- Prijzen bepalen, nauwkeurige bonnen maken en afrekenen

Denk bij het ontwerpen van een thema na over spelactiviteiten in verschillende fasen van spelontwikkeling

• Hermien de Waard

In de eigen wasserette is er ruimte voor veel verschillende soorten spel, waaronder bewegingsspel

Spel en taal gaan samen. De leerkrachten maken doelwoordenlijsten bij het prentenboek en het spel in de wasserette. Het taalniveau van de kinderen van de BOE is van behoorlijk niveau. Maar er kan best een schepje bovenop. De leerkrachten verbinden aan het spel woorden en uitdrukkingen als: 'een paar sokken', 'de hete was', 'de koude was', 'de centrifuge' en 'uitwringen'. Voor een klein groepje kinderen wordt een lijst met basiswoorden vastgesteld. Daarop staan worden als: 'de sok', 'aantrekken', 'uittrekken', 'lang', 'kort'.

Aan de slag in de wasserette

Het prentenboek *Kleine Ezel en het Boebeest* waarin de vieze sokken van Maraboe gewassen worden, nodigt uit om met de kinderen te praten over wat ze weten van sokken. Sokken hebben verschillende kleuren, worden vies, worden

gewassen en raken kwijt.

De leerkrachten en kinderen van de BOE besluiten om op bezoek te gaan bij de wasserette in de buurt van de school. Ze verwachten dat daar vast veel sokken worden gewassen en misschien nog meer. Met foto's wordt het bezoek vast gelegd. De foto's en ervaringen die tijdens het bezoek zijn opgedaan helpen de kinderen grip te krijgen op de praktijk van de wasserette. Ze vinden antwoorden op vragen als: Welke mensen komen en werken in de wasserette?; Wat doen ze?; Wat gebruiken ze voor wasmiddel?; Wat zeggen ze?

Allereerst gaan de kinderen aan de slag met het inrichten van een eigen wasserette. Al snel doen 'Kleine Ezel' en 'Mama Ezel' de eerste wasjes. Niet iedere school heeft een wasserette in de buurt. Maar ook een kijkje bij de wasmachine op school, bij iemand thuis en een filmpje van een >>

Foto's en ervaringen van het bezoek aan de wasserette helpen bij het inrichten van de eigen wasserette en om grip te krijgen op de praktijk

wasserette bieden kansen voor ervaringen rond het wassen van sokken.

In de spelbegeleiding van het spel in de wasserette van Mama Ezel, ontstaat zicht op de zone van naaste ontwikkeling. De leerkracht herkent bij het kind een vaardigheid die het nog net niet alleen kan maar wel graag wil leren. Vervolgens helpt je

als leerkracht het kind bij het inzetten van de vaardigheid zodat die deze een volgende keer zelfstandig kan inzetten. In de groep van juf Liset en juf Elske spelen Minoes en Timon in de wasserette van Mama Ezel. Minoes heeft al een aantal keer in de wasserette gespeeld en kan het 'wasverhaal' goed neerzetten. Zij wil de rol van Mama Ezel op zich nemen. Juf Liset koppelt Timon aan Minoes als spel-

maatje. Timon heeft nog niet zo vaak in de wasserette gespeeld. Liset denkt dat Minoes hem verder kan helpen in zijn spel. De laatste wil meteen de

rollen verdelen en vraagt Timon of hij Kleine Ezel wil zijn. Met een duidelijke 'Nee', laat hij weten van niet. Daarop gaat Minoes zelf aan de slag in de wasserette. Ze zet in op thematisch rollenspel en zet alle spullen klaar. Ze helpt de klant en vraagt: 'Kan ik u helpen?' Vervolgens schrijft ze een bon en vraagt: 'Wilt u veel of weinig waspoeder bij de was?' Ze doet de vieze sokken in de was, hangt ze aan het wasrek, haalt ze er weer vanaf en drukt op een bel om de klant te laten te weten dat de was klaar is. Tot slot rekent ze af met de klant. Al die tijd lijkt Timon in zijn eigen spel verdiept. Hij laat de sokkencentrifuge draaien en drentelt wat heen en weer in de wasserette. Hij lijkt tussen de fase van bewegend spel – waarbij het vooral om het bewegen en het handelen met allerlei voorwerpen gaat – en het eenvoudig rollenspel – waarbij de voorwerpen in het spel al een bepaalde betekenis krijgen – in te zitten.

Als juf Elske twee dagen later in de klas is, koppelt zij Timon en Serginio als spelmaatjes aan elkaar in het spel in de wasserette. Serginio is nog niet zo lang op school. Nu blijkt dat Timon niet zomaar wat heeft gedraaid aan de centrifuge en heeft rondgedrenteld. Ondertussen heeft hij goed

Koppel kinderen tijdens het spel aan elkaar en laat ze daardoor verder komen in hun spelontwikkeling

Boeken om mee aan de slag te gaan

Ben je geïnspireerd geraakt door het thema 'Wij doen de was'? Deze boeken kunnen je op weg helpen:

- Bijlsma, I. (2002). *Bobbi is zijn knuffel kwijt*. Alkmaar: Kluitman.
- Kromhout, R. (2007). *Kleine Ezel en het Boebeest*. Amsterdam: Leopold.
- Schmidt, A.M.G. (2005). *Floddertje Schuim*. Amsterdam: Querido.
- Ten Cate, M. (2009). *Waar is mijn Sok?* Rotterdam: Lemniscaat.
- Van Binsbergen, L. (2012). *Bas helpt mama*. Heerenveen: Bas Educatie.

gekeken en geluisterd en het 'wasverhaal' in zich opgenomen. Vandaag neemt hij het voortouw. Hij trekt meteen het pak van Mama Ezel aan en gaat achter de balie zitten. Bij de eerste klant heeft hij wat hulp nodig. Souffleren helpt hem bij het vinden van de juiste taal. Timon zegt de leerkracht na: 'Goedemorgen'. Bij het inleveren van de was weet hij zelf dat er een bon bij hoort. Hij pakt een bon en krabbelt er wat op. Vervolgens vraagt hij of er veel waspoeder bij de was moet. Als hij de was ingenomen heeft, speelt hij het hele 'wasverhaal' uit en drukt tot slot op de bel om de klant te laten weten dat de was klaar is. Timon is niet gericht op zijn spelmaatje Serginio. Maar Serginio wel op Timon. Hij kijkt naar hem en kopieert zijn handelingen.

Timon heeft een stap gezet in zijn spelontwikkeling. Aanvankelijk zat hij tussen de fases van bewegend en eenvoudig rollenspel. Doordat de leerkracht hem heeft gekoppeld aan een meisje dat de handelingen en taal rond de was goed kon voordoen heeft Timon deze eigen gemaakt. Het souffleren van de leerkracht hielp hem bij het gebruiken van de juiste taal. Timon zit nu in de fases tussen eenvoudig rollenspel en thematisch rollenspel.

En terwijl Timon in de wasserette speelt, gaan andere kinderen ook aan de slag met activiteiten rond 'Wij doen de was'. Twee kinderen spelen het spel van *Kleine Ezel en het Boebeest* aan de verteltafel na. Aan de watertafel vullen en legen twee kinderen verschillende maten wasmiddelflessen en bij het wasrekje doet een jongste kleuter zijn uiterste best om zo veel mogelijk sokken met knijpers aan de lijn te hangen.

De beschreven praktijk laat zien hoe een prentenboek de leerkrachten van de BOE heeft geholpen bij het neerzetten van een mooie sociaal-culturele praktijk waarbinnen volop ontwikkelingskansen zitten voor de kinderen. 🌸

Literatuur

- Pompert, B. (2013). Taal en Sinterklaas. Hij bestaat echt... *HJK 41(3)*, 10-13.